

FILE DIN ISTORIA UNEI ȘCOLI BICENTENARE

În anul 1976 școala din vechea așezare minieră Doman (municipiul Reșița) a aniversat 200 de ani de la prima atestare documentară. Prima mențiune documentară despre școala din Doman datează de la 1 octombrie 1776 când aceasta funcționa împreună cu aceea de la Cuptoare¹, limba de predare fiind cea română.

În anul 1781 a funcționat ca învățător Avram Nicolaevici pentru ca zece ani mai târziu, în 1791, învățător să fie Agram Lupulovici care preda la 36 elevi (20 băieți și 16 fete) deși numărul copiilor apți de școală era de 99 (48 băieți și 51 fete)².

Începînd cu anul școlar 1795/1796 școala va fi frecventată numai de copiii locuitorilor din Doman (57 elevi din care 17 băieți și 40 fete) separîndu-se de aceea de la Cuptoare³. În anul școlar 1801/1802 școala a fost frecventată de 54 elevi (20 băieți și 34 fete)⁴. Trebuie menționat că pentru prima perioadă (1776—1871) există foarte puține surse documentare.

Prima mențiune aflată în arhiva școlii datează din 10 februarie 1871, cînd comitetul parohial a hotărît sancționarea părinților care-și duceau seara copiii la cîrciumă, jocuri sau îi lăseau singuri pe străzi: „Pruncii și pruncele . . . de astăzi înainte, cei mai mici de 15 ani să nu se afle seara la jocuri, nici pe stradă, împrejurul birtului. Fiesce care tată de familie pentru călcarea acestui concluzii, se va pedepsi, prima dată pentru unu pruncu seu, cu 50 cr., a doua ora cu unu fl., a treia ora cu 2 fl., ș.m.d.”⁵. La 26 noiembrie 1872, reprezentanții cetățenilor din Doman au hotărît ca salariul anual al învățătorului Iosif Olariu pe perioada cît va funcționa la această școală să fie de 340 fl., luîndu-și obligația să-i procure și lemnele necesare pentru iarnă⁶.

Într-un document datat 16 martie 1877 este consemnat primul comitet școlar, ales la 16 noiembrie 1876, care a fost format din: Ioan Oprea, Iosif Olariu, George Gerguția, Petru Zuiacu, George Coloșioară. Comi-

---

¹ Radu Petre, Onciulescu Dimitrie, *Contribuții la istoria învățămîntului din Banat*, Casa corpului didactic, Timișoara, 1976, p. 273.

² *Ibidem* p. 273.

³ *Ibidem* p. 240.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Arhiva comitetului parohial din 1871, Proces-verbal al ședinței comitetului parohial din 10 februarie 1871, punctul III.

⁶ Arhiva comitetului parohial din anul 1872.

tetul școlar a hotărît să se îngrădească grădina școlii, să se planteze pomi fructiferi și să se ajute „pruncii neglijajați de către părinți”⁷.

În anul școlar 1878/1879 învățătorul Iosif Olariu a primit un salariu anual de 300 fl., iar modestul inventar al bibliotecii cuprindea și lucrarea „Școala română”. Într-o adunare ținută cu părinții elevilor, învățătorul le-a adus mulțumiri pentru interesul care-l manifestau față de școală⁸.

La 8 decembrie 1881 lucrătorii de la mina din localitate au solicitat punerea la dispoziție a localului școlii pentru organizarea unei petreceri devenită ulterior tradițională. Dacă la început cererea a fost respinsă, în urma intervenției energice a învățătorului Iosif Olariu care și-a motivat opunerea sa pentru stricăciunile care s-ar putea aduce inventarului școlii, prin primirea sumei de 20 fl. pentru fondul școlar s-a acceptat organizarea acestui bal al familiilor de minieri în localul școlii⁹.

O interesantă propunere a făcut învățătorul Iosif Olariu în anul 1884 în vederea valorificării terenului agricol aparținând localității cerînd ca porțiuni din locurile numite „Vilcele” și „Delbocetiu” să fie plantate cu pomi fructiferi unde aceștia aveau condiții favorabile de dezvoltare¹⁰.

În anul 1892 învățătorul Iosif Olariu se pronunță pentru activizarea corului (dirijor: Mihai Crăciun) și atragerea cetățenilor din localitate la această formă de activitate culturală care va cunoaște în perioada următoare o serie de succese.

Prin ordinul 3127 din 22 decembrie 1892 pedagogul Mihai Belcea a fost numit învățător adjunct pe lângă Iosif Olariu pînă la pensionarea acestuia. Mihai Belcea s-a prezentat la post la 29 ianuarie 1893, iar Iosif Olariu a fost investit de autoritățile locale cu renumerarea învățătorului adjunct. În perioada la care ne referim învățămîntul nu era gratuit și în documente se găsește mențiunea că părinții trebuiau să plătească pentru fiecare copil o taxă anuală de 15 cr.¹¹.

Prin ordinul 1296 din 22 mai 1896 a fost numit ca învățător definitiv la școala din Doman, Aurel Gherguță. Acesta s-a prezentat la post în data de 21 iunie 1896, fiind cazat la început în casa unui cetățean din localitate. Cu ocazia preluării inventarului școlii nu s-au constatat lipsuri, dar noul învățător a cerut autorităților locale să se înceapă neîntrziat reparațiile la școală¹².

În urma dezvoltării extracției cărbunelui la Doman, numărul minierilor a crescut. Cei care trudeau în adîncurile pămîntului au cerut ca fiii lor să poată frecventa școala din localitate. Această cerere a lor este aprobată cu condiția ca să plătească pentru fiecare copil o taxă anuală de 2 fl. și 50 cr. În anul 1907 salariul învățătorului a fost ridicat la 800 cor. anual plus lemnele în valoare de 80 cor., precum și 40 cor. reprezentînd venitul realizat de pe lotul de pămînt primit de la comună. Locuitorii așezării trebuiau să contribuie la salariul anual al învățătorului cu suma de 120 cor. În luna decembrie 1907 salariul a fost din nou

⁷ *Ibidem*, 1877.

⁸ *Ibidem*, 1878.

⁹ *Ibidem*, 1881.

¹⁰ *Ibidem*, 1884.

¹¹ *Ibidem*, 1892.

¹² *Ibidem*, 1896.

mărit la 1 000 cor., dar învățătorul a fost obligat să țină și evidența altor instituții din localitate fără a primi o renumerație suplimentară pentru aceasta¹³.

Începînd cu data de 1 octombrie 1911 învățătorul Aurel Gherguță s-a pensionat. Pentru ocuparea postului vacant s-a instituit un concurs stabilindu-se ca noul învățător să fie salarizat tot cu 1 000 cor. anual, asigurîndu-i-se locuință gratuită, dar fiind obligat să conducă și corul din localitate.

Ca învățător provizoriu a fost numit A. Conciatu, care într-un memoriu se plîngea că este salarizat doar cu 80 cor. lunar și nu cu 100 cor. cum ar fi meritat¹⁴.

În anul școlar 1912/1913 la școala din Doman a funcționat ca învățător Petru Colojoară. Datorită mobilizării învățătorului Petru Colojoară încă în anul 1914, acesta a fost suplinit în anul școlar 1914/1915 de către bătrînul preot Ioan Oprea.

Deși locuitorii din Doman solicitaseră în scris în mai multe rînduri autorităților revenirea de pe cîmpul de luptă a lui Petru Colojoară sau numirea unui nou învățător, cererile lor au rămas nesoluționate.

Documentele existente în arhiva școlii consemnează faptul că în anul școlar 1915/1916 cei 60 de elevi în vîrstă de 6—12 ani nu au frecventat școala din cauză că nu aveau cine să le predea.

La 1 februarie 1920 a fost numit învățător ajutător Serafim Jurcă care devine titular prin cîștigarea concursului organizat în vara aceluiași an.

Acest învățător va funcționa la școala confesională din Doman pînă în anul 1924 cînd a fost detașat la Bocșa-Vasiova. În urma plecării lui Serafim Jurcă postul a fost pentru o scurtă perioadă suplinit de Rusalin Neagoe pînă la numirea definitivă a învățătorului Ion Franți care va funcționa la această școală începînd cu data de 1 octombrie 1924. În același an găsim înscris în documente și modestul inventar al școlii care cuprindea printre altele: una masă, două scaune, o tablă în stare necorespunzătoare, două cuiere de perete, un cuptor și o bibliotecă care avea 101 cărți¹⁵.

În anul școlar 1926/1927 învățătorul Ion Franți a predat la clasele I—IV care aveau un efectiv de 30 elevi repartizați astfel: clasa I — 12 elevi; clasa II — 7 elevi; clasa III — 2 elevi; clasa IV — 2 elevi; clasa V — 3 elevi și clasa VI — 4 elevi. Începînd cu anul școlar 1927/1928 la această școală a fost repartizată învățătoarea Elena Giurasa. Documentele păstrate în arhiva școlii menționează faptul că în anul școlar 1928—1929 un număr de 29 elevi au fost declarați neclasificați din cauza numărului mare de absențe „nemotivate“. Aceste absențe au fost cauzate de faptul că părinții acestor elevi nu au avut posibilitatea să-i trimită la școală.

Începînd cu anul școlar 1929/1930 a funcționat la școala din localitate învățătorul Vasile Popescu ajutat de învățătoarea Stela Mureșan.

Intr-un proces verbal al unei sesiuni a comitetului școlar din anu 1934 se menționează că localul școlii nu a fost zugrăvit de peste 10 ani, multe

¹³ Arhiva școlii din anul 1907.

¹⁴ *Ibidem*, 1911.

¹⁵ *Ibidem*, 1924.

geamuri erau sparte și pentru a se putea ține cursurile cu întreg efectivul înscris mai erau necesare 4 bănci. Pentru cei care doreau să frecventeze clasele V—VI s-a introdus un curs complimentar. Numărul cărților din biblioteca școlii a ajuns la 313 volume. Comitetul școlar a fost format din Iovan Purcăriță (președinte), Aurel Muțiu, ing. Traian Bălcea, Traian Franți-Păluică, Valeriu Zuiac¹⁶.

La concursul organizat la Reșița pentru elevii fruntași la învățătură, școala din Doman nu a fost reprezentată în anul 1935 din cauză că nu au existat fonduri pentru deplasarea copiilor. În luna martie a anului 1935 s-a organizat „Săptămîna sădirii pomilor“, elevii școlii aducîndu-și aportul la desiașurarea acestei acțiuni. Trebuie să menționăm că elevii aveau și alte preocupări practice confecționînd rame pentru tablouri sau alte obiecte în cadrul disciplinei „lucrul manual. Mulți dintre elevi erau abonați la revista „Bucuria copiilor“, iar școala era abonată la publicația „Școala Carașului“. În anul 1936 prin reorganizarea comitetului școlar ca președinte a fost ales Eremia Milotin, iar ca vicepreședinte Aurel Muțiu. Cetățenii din localitate au propus construirea unui nou local de școală datorită faptului că cel vechi continua să se afle într-o stare necorespunzătoare.

Începînd cu 1 noiembrie 1936, la Doman începe să funcționeze învățătorul Ion Stîngu în locul lui Marin Strejanțu, transferat la Ocna de Fier.

Învățătorii din Doman au participat la cercul cultural organizat la Reșița. Conducerea școlii a solicitat în anul 1936 un ajutor în bani de la proprietarii minelor „Pentru ca și copiii săracilor să poată frecventa cursurile“.¹⁷

Instruirea copiilor de minieri din localitate a fost realizată în anul școlar 1940/1941 de învățătorii Ion Stîngu (directorul școlii) și Iosif Bălaj venit din nordul Transilvaniei. Pentru ajutorarea învățătorului Iosif Bălaj din fondul comitetului școlar s-a alocat suma de 200 lei.

La începutul anului școlar 1941/1942 școala din localitate a fost încadrată cu doi învățători și anume: Ana Doroghi venită din nordul Transilvaniei, care a funcționat la clasele I—III și Ion Stîngu care a predat la clasele IV—VII. În anul 1942 învățătorul Ion Stîngu a fost concentrat, ocul său ca director fiind suplinit de Ana Doroghi. În acel an școlar cele șapte clase au fost frecventate de 65 elevi repartizați pe clase astfel: clasa I-a=15; clasa II-a=13; clasa III-a=10; clasa IV-a=7; clasa V-a=10; clasa VI-a=7; clasa VII=3.¹⁸ În anul școlar 1942/1943 nu s-a alocat din bugetul comunei nici o sumă școlară care a funcționat în două localuri dispunînd de două săli de clasă.

Funcționarea școlii a fost asigurată prin subvenții, iar cursurile nu au fost frecventate nici în acel an de elevii cu situație materială mai grea. Pentru procurarea unor obiecte necesare desfășurării procesului de învățămînt au fost organizate și o serie de serbări în colaborare, de către elevi și adulți.

În anul școlar 1944/1945 școala a fost încadrată cu următoarele cadre didactice: Ion Stîngu (director), Ana Doroghi, Gheorghe Rînja și Loghin Hudumac. Datorită greutăților provocate de cel de al doilea război mon-

¹⁶ Registrul de procese verbale a comitetului școlar din anul 1934.

¹⁷ Arhiva școlii din anul de învățămînt 1936-1937.

¹⁸ Cataloagele claselor I—VII din anul școlar 1941/1942.

dial frecvența copiilor a fost nesatisfăcătoare (52%). Activitatea școlii se găsea la cheremul patronilor U.D.R. care au dovedit o slabă preocupare pentru asigurarea condițiilor optime desfășurării procesului de învățămînt în cele două săli de clasă. Pentru îmbunătățirea frecvenței în anul școlar 1945/1946 comitetul școlar format din Irimia Milotin (președinte), Dumitru Șoacă, Traian Franț și Ferdinand Fonek a hotărît chemarea în fața sa a părinților care nu-și trimiteau copiii la școală¹⁹.

La începutul anului 1947 s-au deschis cursurile de alfabetizare care s-au desfășurat de trei ori pe săptămînă. Aceste cursuri au fost frecventate de 140 locuitori ai Domanului, cifră care ne arată dezinteresul regimului burghezo-moșiresc față de instruirea și educarea copiilor de muncitori. În anul școlar 1948/1949 școala a fost frecventată de 147 elevi dintre care unii cu situație materială mai grea au primit cărți gratuit. În același an a existat și o secție germană care a funcționat numai cu clasele I—IV.

Reforma învățămîntului din anul 1948 a deschis noi perspective de dezvoltare școlii românești. Școala din Doman se va transforma începînd cu anul școlar 1961/1962 în școală generală de 8 ani. În centrul preocupărilor tuturor cadrelor didactice s-a aflat și se află formarea tinerei generații în spiritul concepției materialismului dialectic și istoric, a socialismului științific, al cunoașterii originii, dezvoltării vieții omului și societății.

Cei 200 de ani de existență a școlii românești din Doman reprezintă tot atîtea trepte pe calea dezvoltării și perfecționării învățămîntului pe aceste meleaguri bănățene.

NICOLAE HILLINGER

PAGES OUT OF THE HISTORY OF A BICENTENARY SCHOOL

(Resumed)

In 1976 the school from an old settlement of miners in Doman (town Reșița) celebrated 200 years from its first documentary certification.

The first documentary mention concerning this school dates from the 1st of October 1776 when this school was working together with the school from Cuptoare-Secu.

Beginning with the school year 1795-1796 this school had been attended only by the children of the inhabitants of Doman (57 pupils: 17 boys and 40 girls) parting with the school from Cuptoare. The first mention found out in the archives of the school dates from the 10 of February 1871 when the parish board decided to punish those parents who had carried their children with them to the pubs in the evening or gambling or those parents who let their children by themselves in the streets.

The article depicts the principal events out of the life of one of the oldest schools from the surroundings of the town Reșița.

¹⁹ Registrul de procese verbale a comitetului școlar din anul de învățămînt 1945/1946.